

Становище

от проф. д-н Сийка Чавдарова – Костова

член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 1.2. Педагогика /Педагогика, Анимация и образование/, обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ.

бр.21/13.03.2019

Единствен кандидат в конкурса е доц. д-р Радка Василева, преподавател във Факултета по педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“. Дългогодишната ѝ преподавателска дейност до този момент е изцяло свързана с профила на конкурса, което се илюстрира с учебни дисциплини като: Педагогика, Анимация и образование, Драма, театър и анимация в образованието, Модели за образование на възрастни, Решаване на конфликти, Дизайн на тренингови програми. Тематиката на дисертациите на двамата ѝ успешно защитили докторанти и тримата, на които в момента е научен ръководител, е също в областта на конкурса. Натрупаният многогодишен опит в сферата на неформалното образование чрез дейностите на създадените от нея „Образователен театър“ и театър „Забавна наука“ са свидетелство за успешното съчетаване на педагогическата теория и практика. Участието ѝ в проектни дейности и обучения на учители също е пряко свързано с профила на конкурса.

Основните приноси в научноизследователската продукция на доц. д-р Р. Василева са свързани с разработването на драма проблематиката в образователен контекст – както в училищна, така и в извънучилищна среда. Повечето от публикациите ѝ са центрирани върху разнообразните проявления на анимацията в образованието, с което тя именно е асоциирана от българската педагогическа общност. Двете монографии, представени за целите на конкурса, както и няколко от статиите, са пряко насочени към разкриване на богатството

от възможности за анимиране на образователно-възпитателния процес в класната стая и други социални пространства.

Доц. д-р Р. Василева задълбочено представя същността и основните характеристики на понятието „образователна анимация“. От педагогическа гледна точка е много важно разкриването на възможности за повишаване на интереса на децата към знанието и техните учебни постижения чрез активното им включване в драматизиране по теми, свързани с образователното съдържание. Убедително е аргументирано превръщането на сцената в образователно пространство както за участващите деца, така и за наблюдаващите. Може да се каже, че доц. Р. Василева „реанимира“ значимостта на движението в образователното пространство под формата на активност на децата и възрастните, ангажирани в драматизирана дейност. Така педагогическата дейност трансформира своята статичност към динамичност, към която учениците са особено чувствителни.

Монографията „Модел на образователна драма“ (2013) е своеобразен наръчник за всеки учител как да преобрази пространството на класната стая чрез промяна на традиционното в ролите на учителя и на учениците, аргументирано чрез поставени педагогически цели с два основни акцента – в познавателен и афективен план. Ясно открити са както целите, свързани с усвояване на знание, така и насочеността към развитие на комуникативни и социални умения, водещи до развитие на личността на децата.

Доц. д-р Р. Василева прилага системен подход в разработването и прилагането на концепцията за образователния театър, дефинирайки и оформяйки системно в модел основни компоненти като драма-методи, драматехники, драма-учител и др. Това позволява трансформирането на практиката в научна съдържателна структурираност, характеризираща се както с методологичност, така и с методическа насоченост обратно към подпомагане на практиката /статия: Как да превърнем класната стая в сцена, на която децата учат. Драма техники (2012)/.

Несъмнен принос в научната продукция на доц. д-р Р. Василева е не само теоретичното обосноваване, но и практическото емпирично реализиране на идеята за прилагане на театралното изкуство за образователни цели. Тук не става дума за експеримент, който е продължил година, две или три, а за натрупан богат опит в рамките на последните 25 години – от „Образователен театър“ до театър „Забавна наука“, който е перманентно обект на изследване, анализиране и усъвършенстване. Свидетелство за това е движението в концепцията – от компонентите „Гледай“, „Играй“ и „Пиши“ към „Гледай“, „Включи се“ и „Анализирай“, предпоставящи нарастваща активност – физическа, интелектуална и рефлексивна, на учениците в осъществяваните дейности /статия: „Образователен театър“ на сцената на неформалното образование в България (2018)/

Ценността на проекта „Забавна наука“, осъществяван с деца от начална училищна възраст, е в интегрирането на активността на различни педагогически субекти – деца, техните учители, студенти – педагози, актьори, родители. Имала съм възможност да посетя със студенти представления на „Забавна наука“, където съм виждала реалното осъществяване на заложените основни идеи в него, т.е. проектът не е само теоретично разработен, а е и успешно реализиран на практика /статия: „Основни правила за дизайн на образователна анимация. Проект Забавна наука“ (2016)/ Особено ценен е акцентът, поставен върху разглеждането на мястото на арт-анимацията в образованието, реализирана „посредством анимирани, т.е. движещи се, взаимодействащи си и представяни като мулти сензитивни и чувстващи образи на обекти, субекти и явления, които са специфично интегрирани в сценарийно проектиран образователен процес с планирани познавателни, афективни и социални цели“ /статия: Анимирани образи в арт-анимацията, проектирана за образователни цели (2018)/

Монографията „Арт анимация в образованието. Учители и ученици в драматично взаимодействие“ (2020) впечатлява както с информационната си наситеност, така и с втъканата емоционалност, която подсилва ефективността на въздействието ѝ. Тя не просто въвежда, а и илюстрира със задълбоченост и

детайлност възможностите за прилагане на арт анимацията в образованието. Убедително е представен смисълът на нейното функциониране в съвременното общество, с акцент върху търсещото знание учене, наситено с емоционалност, любопитство и активност като водеща насоченост в процеса на обучението. Увлекателно и едновременно с това систематично са представени основни детерминанти и характеристики на образователната драма, представяща ученика в рационален и емоционален контекст, като изследовател и откривател на знание, в ефективно взаимодействие с учителя.

Книгата запълва празнота в българската педагогическа литература като систематично представяне на методологии, теории, практически приложения на арт анимацията в образованието. Ползността ѝ е както за студенти, които овладяват тази проблематика, така и за широк кръг работещи в сферата на образованието – формално и неформално, интересуващи се от прилагане в образователна среда на артистични методи и техники, в т.ч. в контекста на арт-терапията. Може да се каже с несъмненост, че тази книга не само отразява дългогодишните усилия на доц. д-р Р. Василева за утвърждаване на мястото на театъра и драмата в образованието, а потвърждава значимостта на изследователската и практическата ѝ дейност за развитието на българската педагогическа теория и практика, което подчертава качествата на монографията като хабилитационен труд за академичната длъжност „професор“.

Останалите публикации на доц. д-р Р. Василева са свързани с различни педагогически аспекти, което съответства на частта „Педагогика“ в скобите на конкурса.

В статията „Теорията и педагогическата практика“ (2009) е приложен оригинален подход към интерпретиране на отношението теория – педагогическа практика през призмата на възможностите на учителите за правене на подходящи избори в рамките на педагогическия процес. Открито се поставя въпросът за ползността на усвояваните теории за конкретните педагогически ситуации, в които трябва да се вземат конкретни решения. Коментира се разминаването на очакванията на учителите за директното приложение на

теоретично знание в практиката, което всъщност „изисква допълнителни усилия, свързани с адаптация, частична промяна или формиране на релевантни, но нови реалности“. Ценна е констатацията, която би трябвало да бъде обект на специално внимание в контекста на професионалното развитие на учителите: „Педагозите постепенно се професионализират като селектират и подбират теории и изследвания за нуждите на собствената си практика на учители, т.е. превръщат се в професионалисти, които знаят от какво се нуждаят и го търсят.“

Актуални проблеми в българското образование са коментирани в статията „Нови акценти в българската образователна система“ (2010). Те са разгледани като дължащи се на разминавания между очаквания на семейството и училището като основна образователна институция, както и на качеството на обучението, особено по природоматематическите науки и отпадането от образователната система

В статията „Мотивацията на учителите за приложение на нови образователни идеи (2016)“ е поставен значим въпрос, свързан с професионалното развитие на учителите след завършване на висшето им образование – доколко участието в различни квалификационни курсове води до реално приложение в практиката на новоусвоеното в техните рамки. Доц. д-р Р. Василева поставя като обект на изследователски интерес констатацията, че е налице „нагласа сред по-голямата част от учителите да посещават много курсове за квалификация, но по-скоро рядко, отколкото често, реално и дълготрайно да прилагат наученото в практиката си“. С практическата си дейност тя илюстрира как е възможно усвоеното чрез „обучение на работното място“ може да се затвърди като дълготрайна иновация, която учителите прилагат успешно. Изключително ценно е извеждането на основни мотиви на учителите, свързани с прилагане на новоусвоени знания в собствената си практика: мотив за теоретична осведоменост и мотив към рутинно действие, както и: мотив за отказ, поради липса на награда, мотив към лидерство, мотив към съвместно действие и мотив за изследвания на работното място.

В една от статиите се представят възможности за нравствено възпитание на 9-годишни деца на базата на теорията на М. Хофман, изхождайки от характеристики на възрастта, свързани с емпатичността и готовността за съпричастност /статия: „Нравственото възпитание на децата в контекста на социалното действие“ (2010)/ Ясно изразена нравствена насоченост имат и разработените от доц. д-р Р. Василева теми по гражданско образование за децата от началните класове в книгата за учителя „Да бъдеш гражданин“: Моето семейство, Аз общувам с другите, Аз избирам професия, Аз имам идея за бъдещето, Аз съм гражданин на моята държава, Аз се грижа за здравето си (2010).

Нуждата от диференцирано обучение и възможности за неговото осъществяване в училищна среда са обект на специален коментар в статията „Стратегии за организиране на диференцирано обучение“ (2018). Предложени са практически ориентирани варианти, които могат да бъдат в полза на учителите с цел диференциране на подхода си към учениците в класната стая.

Статията „Арт практики в България в контекста на устойчивото развитие“ (2020) също може да се причисли към публикациите с общопедагогическа насоченост, тъй като интерпретирането на арт практиките се прави не само върху основата на образователния театър, но през призмата на образованието чрез изкуство в неговите актуални измерения и социална значимост, особено във възпитателен контекст (напр. развитие на екологична култура). Доц. д-р Р. Василева подчертава значението на начина, по който протичат съвременните арт процеси - „събитийната рамка на проблеми, които възникват актуално в обществото и се нуждаят не само от ресурсно, но от личностно отношение и интерпретация. Арт практиките винаги реагират на случващото се днес т.е. веднага; тук и сега т.е. в актуалната ситуация.“ Затова въпроси като „защо е важно разделното събиране на отпадъци или защо водата трябва да се пречиства, и колко е важно да познаваме правилата за безопасност в уличното движение /.../ катализират промяна в поведението, културата и ценностите“.

Заклучение:

Подадените документи във връзка с конкурса показват съответствие на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“.

Представената за целите на конкурса научна продукция на доц. д-р Р. Василева, научноизследователската ѝ активност, цитируемостта на публикациите, практико-педагогическата дейност за утвърждаване на образователната значимост на арт анимацията, са убедителни доказателства в отговор на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“. Ето защо аз убедително подкрепям положително присъждането на академичната длъжност професор по ПН 1.2. Педагогика /Педагогика, Анимация и образование/ на доц. д-р Радка Василева.

27.08.2020 г.

гр. София

Подпис:

/проф. д-р С. Чавдарова – Костова/